RIVOJLANISH SARI BIR QADAM: BOLA VA O‘YIN

Bobonazarova D.J.,
GDPI 8-23 guruh talabasi

Annotasiya: ushbu maqolada bola uchun o‘yinlarning tarbiyaviy ahamiyati,ularning bola rivojlanishiga ta’siri,o‘yinning bola hayotidagi ahamiyati,zarurligi haqida

Kalit so‘zlar: o‘yin,bola, psixologiya,bilish jarayonlari,rivojlanish.

Аннотация: в тезисах обсуждается образовательное значение игр для детей, их влияние на развитие ребенка, а также важность и необходимость игр в жизни ребенка.

Ключевые слова: игра, ребенок, психология, познавательные процессы, развитие.

Abstract: this thesis discusses the educational importance of games for children, their impact on child development, the importance and necessity of games in a child’s life.

Keywords: game, child, psychology, cognitive processes, development.

O‘yin bolalarning asosiy vazifasi bo‘lib,u orqali bola shaxs sifatida shakllanadi. Bolalar o‘yinlari — bolalarni aqliy, axloqiy, jismoniy va estetik tarbiyalash vositalaridan biri. Bolalar o‘yinlari bolalarning har tomonlama kamol topishiga katta ta’sir qiladi. O‘yin vaqtida sezgi, idrok, tafakkur, xayol, xotira, diqqat, iroda, hissiyot va boshqa ruhiy jarayonlar ishtirok etadi. O‘yin bolalarning jismoniy rivojlanishi, bolalarni aqliy, axloqiy, mehnat va estetik tarbiyalashda katta ahamiyatga ega.

Jamiyatning manaviy takomillashuvi unda amalga oshirilayotgan ta’lim-tarbiya ishlarining mazmuni,shakl va mohiyatiga bog‘liqdir. Shu boisdan ham ta’limdagi yangilanishni , respublikamizda amalga oshirilayotgan bosqichma-bosqich ta’lim tizimi pedagogik talqin qilish,bu jarayonni samarali kechishini ta’minlash zaruriyati yuzaga keldi. Haqiqatan ham o‘yin har bir yosh bosqichda bolaning tevarak atrofdagi hayotni va kishilar o‘rtasidagi turli munosabatni har tomonlama bilib olishga qaratilgan faoliyatdir. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, erkin o‘yin orqali bola tasavvurini rivojlantiradi, muammolarni mustaqil hal qilishga o‘rganadi va o‘z qobiliyatlarini namoyon eta boshlaydi. Jumladan, konstruktorlar, pazllar, rolli o‘yinlar yoki harakatli o‘yinlar bolaning tafakkurini shakllantiradi, nutqini rivojlantiradi va ijtimoiy ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.

O‘yinlar tarbiya vositasi sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachilar va ota-onalar bola bilan birga o‘ynar ekan, unga mehr, e’tibor va to‘g‘ri yo‘nalish beradi. Bu esa bolada ishonch hissini uyg‘otadi va ijobiy xulq-atvorni shakllantiradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda o‘yin faqat ko‘ngilochar vosita sifatida emas, balki ta’limning muhim elementi sifatida qaralmoqda. Shuning uchun bog‘cha, maktabgacha ta’lim muassasalari va hatto boshlang‘ich sinflarda ham o‘yin texnologiyalari keng qo‘llanilmoqda.

Bolalarda o‘yin faoliyati haqida turli izlanishlar olib borilgan. F.Toshpolatov R.Turopova, Z.Ahmedov, N.Aminova, X.Botiraliyev, H.Mahmudova, F.Qurbonova, T.Bekpolatova kabilar bolalar psixologiyasi, o‘yinning bola ongiga, turmush tarziga ta’siri,uning ijobiy oqibatlari,bolalar bilish jarayoniga o‘yinning ta’siri haqida ilmiy ishlar olib borganlar.

Bolalar o‘yinlarining 3 asosiy xususiyati bor. Birinchidan, bola o‘yin faoliyatini erkin, o‘z xohishi bilan bajaradi. Ikkinchidan, mazkur faoliyatning ijodiy va faolligidir. Uchinchidan, o‘yin harakatlarining jo‘shqinligi: bola o‘yinga qiziqib ketadi, zavqlanadi, unda o‘rtoqlik hissi kuchayadi va hokazo. Bolalar o‘yinlari mazmuniga qarab o‘yinchoqli, voqeaband (syujetli), harakatli va didaktik o‘yinlarga bo‘linadi:

1) o‘yinchoqli o‘yinlar asosan maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning o‘yinlaridir (sodda o‘yinchoqlar, mas, shiqildoq, kubiklar o‘ynash; qum bilan o‘ynash);

2) voqeaband o‘yinlarda bolalar kattalar faoliyatiga taqpid qilishadi. Bu o‘yinlar bolaning tashqi muhitidagi voqelikni aks ettiradi (mas, "bola boqish", "ovqat pishirish", "bog‘chabog‘cha" o‘ynash va boshqalar) Bolalar ulg‘aygan sari ularning voqeaband o‘yinlari ham murakkablasha boradi;

3) harakatli o‘yinlarni bolalar yakkayakka yoki birgalikda bajaradilar (mas, koptok o‘ynash, tez yugurish va boshqalar). Bu o‘yinlar maktab yoshidagi bolalarga ayniqsa foydalidir: bolalar sog‘lig‘ini mustahkamlaydi, ularni irodali qilib tarbiyalashga yordam beradi. Bolalarning sport o‘yinlari ham harakatli o‘yinlardandir;

4) didaktik o‘yinlar ni tarbiyachilar o‘ylab topadi. Bu o‘yinlar bog‘chalarning katta guruxlarida tarbiyalanadigan va boshlang‘ich sinflarda o‘qiydigan bolalarga mo‘ljallanadi (mas, tabiiyilmiy mavzularga, chet tili so‘zlarini eslab qolishga oid, loto o‘ynash va hokazo.)Bu o‘yinlar bolalarda sezgi, idrok, diqqat, xotira, zehn kabi sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

O‘yin — tarbiyalash va hordiq chiqarish vositalaridan biri. O‘yin insoniyatning butun tarixi mobaynida diniy marosim, sport, harbiy va boshqa mashqlar, shuningdek, san’at, ayniqsa uning ijro shakllari bilan qo‘shilib kelgan.

Ma’lumki, inson o‘z hayotida o‘yin, o‘qish, mehnat, dam olish kabi mashg‘ulotlar bilan band bo‘ladi. Inson hayotining dastlabki davrlarida o‘yin asosiy faoliyat hisoblanadi, keyin esa u o‘qish bilan baravar davom etadi, undan so‘ng esa o‘yin kamayib, uning o‘rnini o‘qish va mehnat egallaydi. Odamzod tarixining dastlabki davrlarida o‘yinlar hayotda muhim o‘rin tutgan. O‘yinlar yordamida insoniyat o‘sgan, ulg‘aygan, chiniqqan, jismonan baquvvat bo‘lgan, aqlan, ruhan rivojlangan, ma’naviy kamol O‘yinning bola tarbiyasiga asosiy roli bolalar muassasasi hayotini u bilan boyitishni talab etadi.Shuning uchun ham o‘yin bolalarning kun tartibiga kiritilgan.Bola o‘yinining o‘ziga xos jihati shundaki,u tevarak atrofdagi hayotni kishilarning faoliyati,ishlari, harakatlarini ularning ish jarayonidagi o‘zaro munosabatlarini aks ettiradi.

Xulosa o‘rnida aytish kerakki, bolalar o‘yin faoliyati bilan birga ta’limiy mashg‘ulotlarda ham ishtirok etadilar.Oyin faoliyati bolaning hayotida katta ahamiyatga ega hisoblanadi.Bola o‘yin faoliyati orqali atrofni o‘rganadi,uning bilish jarayonlari rivojlanadi,ayniqsa ularning sezish jarayoni rivojlanadi.Bola o‘yin faoilyati orqali atrof muhitni o‘zgacha qaraydi,fikrlashi o‘sad,eng muhim jihati esa matorikasi rijvojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1”Bolalar o‘yinlari" O‘zME. B-harfi Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2.O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005)